

## ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Л.В. Кривенко, Т.В. Процик, Українська академія банківської справи,*

*м.Суми, Україна,*

*С.В. Кривенко, Полтавський державний університет споживчої кооперації,*

*м.Полтава, Україна*

На сьогоднішній день між економістами точаться суперечки щодо пошуку сучасної моделі суспільної трансформації економіки країни, власної ніші в міжнародному поділі праці. Ще не створено єдиної науково-обґрунтованої моделі соціально-економічного розвитку України. Теоретико-методологічні основи створення конституційної моделі соціальної держави потребують осмислення й впровадження їх в практику. Крім того, дослідження показують, що національної моделі, в якій були б чітко визначені роль і місце соціальних чинників як факторів економічного зростання вченими і фахівцями також не розроблено. Тому пріоритетними завданнями вітчизняної науки мають бути дослідження існуючих соціально-економічних моделей і світових тенденцій соціально-економічного розвитку та підготовка сучасної концепції розбудови української держави як соціальної.

Слід зазначити, що стан зовнішніх і внутрішніх чинників та специфіка вітчизняної економіки зумовлюють неможливість прийняття для України жодної з наявних моделей економічного розвитку, оскільки ці моделі відображають історичний досвід, традиції та менталітет інших народів. З цього виникає об'єктивна необхідність у формуванні власної соціально-економічної моделі, детермінантами якої мають бути свобода, демократія, ринкове господарство, а також інші цивілізаційні соціально-економічні, суспільно-політичні відносини. Тому, якщо моделювати, то точніших результатів можна досягнути, розбиваючи соціально-економічну систему на окремі підсистеми.

Економічна система характеризується наявністю складних трансформаційних процесів та намаганням адаптуватися до умов світової ринкової кон'юнктури. У зв'язку з цим робити комплексні прогнози розвитку моделі української економіки з різних причин досить складно: нині спостерігаються розбалансованість і прискорена системна дезінтеграція економічних процесів, структурні деформації, суперечливість системи відносин власності, превалує тіньова економіка, що провокує втрату конструктивної спрямованості соціально-економічних реформ. У даному контексті хотілося б пригадати, що логіка реформ минулих років не була узгоджена з логікою сучасного цивілізаційного процесу та ігнорувала світові тенденції всебічного розвитку особистості. Це, в решті решт, привело до встановлення антицивілізаційного вектору українських реформ. Відповідно до західноєвропейських стандартів, ринкові реформи, представляють собою, в першу чергу, інструменти реалізації завдань соціального прогресу, які сприятимуть найшвидшому входженню України у світове співтовариство.

Стратегію, якої дотримувалася наша держава з початку реформи і в подальші роки, можна охарактеризувати як деструктивну, тому що вона не враховувала соціальних чинників. Суперечливість такої стратегії проявилася у зростанні рівня бідності та прогресуючій стратифікації населення. Контрасти у матеріальному стані населення нашої держави вже давно перевищили критично припустимий рівень, що визначає поріг соціальної стабільності. Нагадаємо, що нинішній рівень диференціації доходів в Україні відповідає рівню соціальної диференціації держав Заходу наприкінці XIX століття [1].

Таким чином, можна стверджувати, що стосовно питань соціально-економічного розвитку, наша держава не наближається, а навпаки, віддаляється від європейських орієнтирів. Ця ситуація потребує радикального переосмислення, тому що соціальна орієнтація економіки має бути не тактичним, а стратегічним завданням розвитку трансформаційних процесів в країні.

У Посланні Президента України до Верховної Ради обрано курс на формування соціально-орієнтованої моделі ринкових реформ і визначено шляхи виходу української економіки на магістральний напрямок стійкого розвитку. У цьому ж Посланні підкреслюється, що затвердження в Україні моделі економічного зростання (що має базуватися на активному використанні державно-регулюючих механізмів трансформаційних процесів) являється однією з базових позицій нової економічної стратегії [2]. У даному зв'язку слід згадати про власні помилки, що мали місце при визначенні моделі трансформаційних процесів. Суттєвим недоліком трансформаційної моделі було фактичне зведення її до однобічного економізму або точніше – ринкового фундаменталізму. При цьому основною методологічною помилкою слід вважати ототожнювання понять “системної трансформації суспільства” й “ринкової економіки”. Разом з тим, у трансформаційному процесі фундаментальні питання взаємозв'язку економічних, соціальних і політичних чинників суспільного розвитку повинні бути домінуючими.

Необхідно підкреслити, що в моделі ринкових перетворень не враховувалась також детермінація трансформації як інституційного обмеження, що не може змінюватися спонтанно. Тому найбільш вразливою стороною трансформаційної моделі, якої дотримувалася Україна, був її антиісторизм (ігнорування органічного об'єктивно зумовленого зв'язку “минуле-сучасне-майбутнє”).

Повернувшись до українських реалій, слід нагадати, що прорахунки прийнятої на першому етапі реформ моделі ринкової трансформації полягали в тому, що Україну розглядали як нерозвинену державу в економічному, науково-технічному та технологічному плані. По суті, це була модель, яка базувалася на неефективних принципах ринкової трансформації (що впроваджувалися на латиноамериканському та африканському континентах). Ще одним негативним аргументом стосовно ефективності минулої моделі можна назвати те, що основний постулат - концепцію конструктивного конкурентного середовища - так

і не було впроваджено на практиці. У зв'язку з цим, необхідно забезпечити економічні та соціальні передумови для втілення реальних і потенційних конкурентних переваг української економіки, реалізація яких сприятиме розвитку інноваційної моделі економіки.

Проголошена Президентом “Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2000-2004 роки” враховує загальні тенденції еволюції світового господарства та визначає пріоритетним напрямком економічної політики модель інноваційного зростання, яка потребує комплексних реформ і глобальної трансформації всіх рівнів національної економіки. Лише за таких умов держава може набути статусу високотехнологічної країни та здобути визнання світового співтовариства.

У Посланні Президента України до Верховної Ради також зазначено, що слід закласти фундамент майбутньої економіки, сконцентрувавши увагу на якісних характеристиках та надійності, а також виправити допущені деформації, уникнути яких було неможливо за умов глибокої і тривалої економічної кризи [2].

Таким чином, на перший план виходять завдання якісного змісту, від реалізації яких залежить забезпечення стабільного кількісного зростання. У такому перенесенні акцентів полягає сутність нової економічної ідеології, котру потрібно сформулювати, і яка буде логічним продовженням стратегії економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки. Тому необхідно переосмислити стратегію посткризового розвитку, логіку подальшої економічної трансформації, що мають бути спрямовані на забезпечення глибоких якісних зрушень у системі економічних відносин. У даному контексті особливої уваги набувають питання, пов'язані з необхідністю подолання різновекторної спрямованості економічних, соціальних і політичних відносин, узгодженістю процесів монетарної, фіскальної політики з реальним сектором економіки. Отже, протиріччя, що спостерігаються між моделями розвитку фінансово-кредитного та реального секторів економіки можна охарактеризувати як константний атрибут трансформаційного періоду, що

виражається в існуючій дисгармонії і ізолюванні роботі цих секторів. На нашу думку, в умовах ринкової економіки повинна існувати органічна взаємодія між виробничою і монетарною сферами. (В Україні вони й досі існують в різних вимірах.)

Сучасна національна модель соціально-економічного розвитку України повинна сприяти процесу переорієнтації виробничого потенціалу країни на подолання технологічного відставання та прискорення науково-технічного прогресу як основного чинника подальшого розвитку економіки. На цій основі особливу увагу слід приділяти інтенсифікації економічного процесу, що стане каталізатором науково-технічного прогресу, прогресивного використання робочої сили, мультиплікації інтелектуального потенціалу, фінансових і матеріальних ресурсів, більш повному задоволенню потреб і підвищенню якості життєвого рівня населення. Важливу роль має відіграти запозичений із світової практики арсенал інструментів підтримки національного товаровиробника у межах відкритої економіки, що має бути реалізований в новій національній моделі.

У створенні сучасної національної моделі мають приймати участь фахівці, здатні самостійно мислити та ініціативно діяти, а також відстоювати свою позицію. Тільки завдяки кваліфікованим діям управлінських кадрів, можна прискорити вирішення першочергових завдань соціально-економічної сфери. Основою нової соціально-економічної моделі прискореного розвитку України повинні бути засвоєння та креативне використання найбільш відповідного для держави (з урахуванням всіх її особливостей) світового досвіду.

Слід згадати, що стандартні моделі, які випробовувалися, а згодом впроваджувалися не тільки в Україні, але й в ряді інших країн, були вкрай неефективними. При цьому еталоном національної моделі соціально-економічного розвитку може бути модель європейського типу, що являється найбільш близькою для нашої держави.

Таким чином, розробка науково обґрунтованої моделі економічного зростання України виступає однією з базових позицій нової національної стратегії, яка враховуватиме позитивний світовий досвід і сприятиме формуванню ефективних систем управління економікою, а також входженню держави до сучасного цивілізаційного процесу.

#### Література:

1. Україна: підсумки соціально-економічного розвитку та погляд у майбутнє // Урядовий кур'єр. – 2000.-№ 215.-С.3-6.
2. Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки // Урядовий кур'єр. – 2000.-№ 34.-С.7.

Кривенко, Л.В. Формування сучасної національної моделі соціально-економічного розвитку: проблеми та перспективи / Л.В. Кривенко, Т.В. Процик, С.В. Кривенко // Регіональні перспективи. - 2002. – № 2 (21). - С. 27-28.